

05 – Kolektivizace v Sovětském svazu

Proč začala kolektivizace a jaké měla důsledky?

Co je naším cílem:

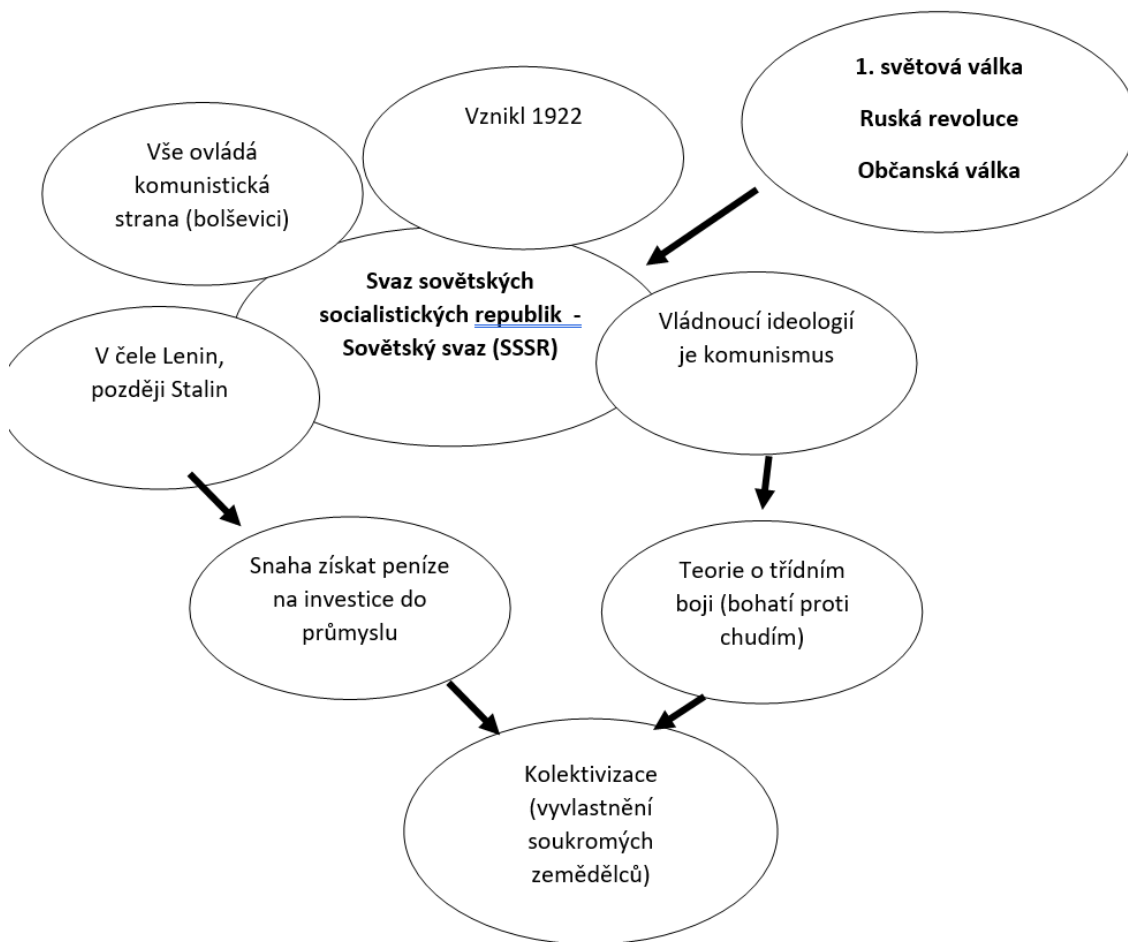
Přiblížíme si jednu část státní politiky v komunistickém SSSR – proces tzv. kolektivizace zaměřený na vyvlastnění půdy a ustavení státem kontrolovaných zemědělských podniků. Prozkoumáme svědectví pamětníků a pohled sovětského režimu.

Dobová fotografie ze SSSR z 30. let 20. století. Co vás napadá při pohledu na tento snímek?

Co potřebujeme vědět, než začneme

V této lekci se budeme zabývat kolektivizací v Sovětském svazu. Měli bychom vědět, co byl a kde se vzal Sovětský svaz (SSSR), co byla kolektivizace a jak to souviselo s ideologií, která v SSSR vládla – s komunismem.

Co se může hodit: Co se dělo v Sovětském svazu

1917	1918–1921	1921–1928	1929–1932	1945
Ruská revoluce	Občanská válka v Rusku, vítězí bolševici.	tzv. „Nová ekonomická politika“ v SSSR, povoleno drobné podnikání, včetně zemědělství	kolektivizace, vznik kolchozů	vítězství SSSR ve 2. světové válce

Zdroj 1: Projev Stalina k vedoucím průmyslové výroby (1931)

Ne, soudruzi, krok nesmí umdlévat. Naopak, musí se zrychlovat... Zpomalit tempo (industrializace) znamená zůstat vzadu. A ti, kteří zůstali vzadu, jsou poraženi. Historie starého Ruska ukazuje, že kvůli své zaostalosti bylo neustále poráženo. Mongolskými chány, tureckými beji, švédskými feudály, polsko-litevskou šlechtou, britskými a francouzskými kapitalisty. Poráženo kvůli zaostalosti – vojenské, kulturní, politické, průmyslové, agrární... Pamatujte si slova básníka: – Tvá ubohost, tvé bohatství, tvá síla, tvá bezmoc, Matko Rusi – Jsme padesát nebo sto let za vyspělými zeměmi. Musíme dohonit to zpoždění za deset let. Buď to dokážeme, nebo nás zničí.

Jaké důvody vedly Stalina k tomu, že zahájil kolektivizaci?

Jak byste hodnotili Stalinův názor na ruskou historii?

Zdroj 2: Vzpomínka Lva Kopeleva na kolektivizaci 1 (1977)

Lev Kopelev byl v 30. letech nadšený komunista, po válce byl ale na 10 let uvězněn, a ještě později se z něj stal disident (kritik režimu). Svou vzpomínku na svá mladá léta napsal až v této době.

Slyšel jsem děti, jak se dusí a s křikem kašlou. Viděl jsem, jak vypadají lidé: ustrašení, prosící, plni nenávisti, tupě pasivní, vyhaslí zoufalstvím nebo zuřivě vybuchující šílenou odvážnou divokostí. Vem si to. Vem si to všechno. Je tu jenom hrnec boršče na kamnech. Je planý, není v něm maso. Jenom řepa, brambory a zelí. A je to slané! Radši si to vem, soudruhu občane! Tady počkej, sundej si boty. Jsou záplatované a přezáplatované, ale snad poslouží našemu proletariátu, naší drahé sovětské moci.

Toho hrozného jara 1933 jsem uviděl lidi umírající hladem. Viděl jsem ženy a děti s nafouklými břichy, modraly, ale ještě dýchaly, s očima prázdnýma, bez života. A mrtvoly – mrtvoly v odraných ovčích kabátech, obuté do levných rozbitých bot, mrtvoly v rolnických kloboucích, co ležely v tajícím sněhu ve staré Vologdě, pod mosty v Charkově... To všechno jsem viděl a nejde mi to z mysli. Taky nemůžu následovat ty, kteří mě v zimě nebo pak na jaře poslali brát rolníkům obilí, přesvědčovat ty sotva se vlekoucí, na kost vyhublé nebo nemocně oteklé lidi, aby šli na pole – údernickým způsobem plnit bolševický plán setby. **Přesto jsem neztratil víru. Věřil jsem jako dřív, protože jsem chtěl věřit.**

Zdroj 3: Vzpomínka ukrajinského řidiče na kolektivizaci (1951)

Vzpomínka pochází z rozhovorů, které vedly po válce američtí výzkumníci s lidmi ze Sovětského svazu, kteří se nacházeli v utečeneckých táborech v západní Evropě. Rozhovory byly anonymizovány, takže o pamětníkovi víme jen, že uvedl, že pochází z Ukrajiny a že se živil jako řidič.

Do našeho domu vstoupil tzv. sovětský aktiv vedený komunistou Lysenkem. Tenhle Lysenko byl hrozný člověk. **Během kolektivizace vyhazoval ostatní z domů do sněhu, nadával jim, bil je a jen Bůh ví, co dělal bývalým hospodářům.** Nakonec si ale uvědomil, že se choval nelidsky a odmítl plnit nařízení ostatních komunistů. Byl zatčen a pravděpodobně popraven.

Můj otec trávil většinu času schovaný u sousedů a pouze večer se vracel domů, aby se vyspal. Ale v dubnu 1930 byl zatčen a spolu s většinou starších mužů z vesnice odveden na samotu 15 mil za vesnici. Všichni byli odsouzeni k smrti hladem. Naštěstí strážní měli dobré srdce a nemohli se dívat na starce čekajícího na smrt a dali mu možnost uprchnout. Otci se podařilo získat místo hlídače v sovchozu 50 mil od naší vesnice. Po několika měsících jej ale někdo poznal a poslal písemné oznámení řediteli sovchozu. Otec se vrátil do vesnice. **Mezitím naše matka zemřela. Otec chodil od jednoho chudého domu k druhému a žebrol o chleba a něco k jídlu.** Byl to skvělý a vážený muž, tak mu každý něco málo dal. Tak si dokázal zachránit život během hladomoru v roce 1933.

Rozhodni, zda zatučněné části textů u zdrojů 2 a 3 představují příčiny či spíše důsledky kolektivizace. Pokud se jedná o příčiny, zatrhni je červeně, pokud o důsledky, zatrhni je modře.

Zdroj 4: Plakát (30. léta 20. století)

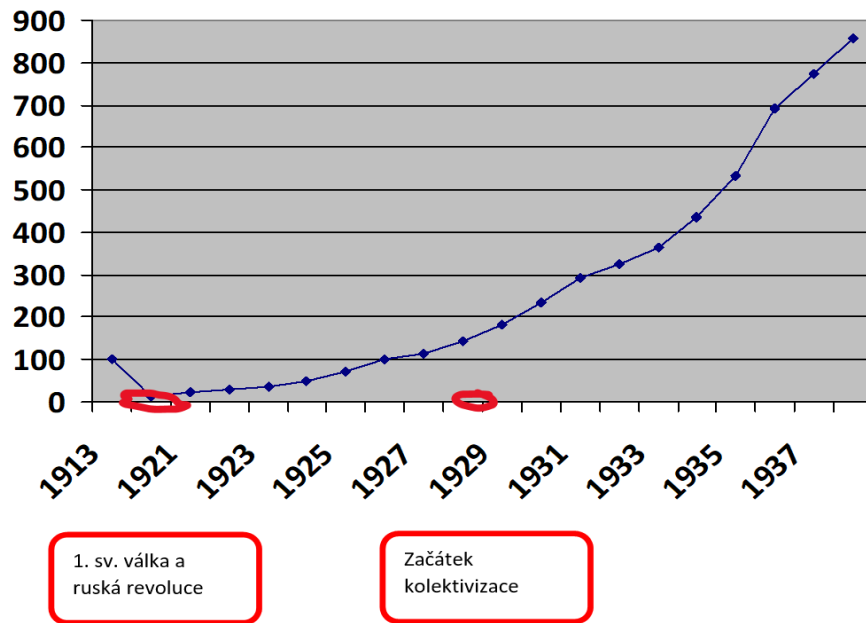
Na plakátu se píše „Zničte kulaka jako třídu“.

Popiš plakát. Co se na něm děje? Kdo jsou podle tebe lidé, kteří jsou na něm zobrazeni?

Jaké jsou podle tohoto plakátu příčiny a jaké důsledky kolektivizace? Doplňte textová pole (tak jako u předchozího úkolu, modrá barva ilustruje důsledky, červená příčiny)

Zdroj 5: Graf výroby v Rusku / SSSR v letech 1913–1938

Graf ilustruje, kolik se vyrábělo v SSSR zboží ve srovnání s předrevolučním Ruskem (výchozí bod je rok 1913)

Jaká byla úroveň výroby v Sovětském svazu v letech 1921–1928 ve srovnání s předrevoluční dobou?

Jaká byla úroveň výroby v Sovětském svazu v letech 1928–1938?

Badatelská otázka: Proč začala kolektivizace a jaké měla důsledky? Doplň do tabulky výsledky analýzy ze zdrojů 1–4

	Příčiny	Důsledky
Zdroj 1		O důsledcích se v tomto zdroji nemluví.
Zdroj 2		
Zdroj 3		
Zdroj 4		
Zdroj 5		

Zkus závěry své analýzy vyjádřit jednou nebo dvěma větami.